

Andrzej Perzyński

„Relacje rodzinne i społeczne w kulturze środkowoeuropejskiej i chińskiej”, red. Dariusz Krok, Dariusz Klejnowski-Różycki, Opole 2011 : [recenzja]

Łódzkie Studia Teologiczne 20, 367-372

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nych i katolickich, m.in. był redaktorem wydawanego przez diecezję włocławską „Słowa Kujawskiego”. To dotąd mało znany odcinek jego życia. Dotąd koncentrowaliśmy się głównie na jego okresie prymasowskim, na apologii polskiego Kościoła przed komunizmem. Teraz przyszedł czas także na inne publikacje, m.in. dokumentujące pracę duszpasterską ks. Wyszyńskiego od czasu święceń kapłańskich w 1924 r. do otrzymania sakry biskupiej i powołaniu na urząd ordynariusza diecezji lubelskiej w 1946 r.

Przed rozpoczęciem prac badawczych Małgorzata Laskowska wysłała list do osób związanych z prymasem Wyszyńskim, do jego przyjaciół, współpracowników, badaczy. *Na marginesie: to cenna wskazówka metodologiczna dla osób podejmujących podobną pracę badawczą, magistrantów, doktorantów...* Zapytała w nim: Czy można określić ks. Wyszyńskiego jako dziennikarza? Jak należy rozumieć tę jego działalność? Zgromadziła wiele inspirujących wypowiedzi, m.in. ks. prof. Czesława Bartnika, prof. Karola Klauzy, prof. Walerego Pisarka czy ks. Adama Bonieckiego. Stanowią one aneks publikacji.

W publikacji Małgorzata Laskowska prezentuje najpierw kontekst pracy publicystycznej ks. Wyszyńskiego (tło epoki, doświadczenie osobiste, wychowanie), potem analizuje podejmowaną przez niego problematykę, którą dzieli na społeczno-polityczną i moralną. W dalszej części omawia jego poglądy na temat wykorzystania mediów w ewangelizacji, zagadnienia związane z wychowawczym i antywychowawczym wpływem mediów, co czyni jej pracę bardzo aktualną i ważną również z perspektywy współczesnej teologii mediów i chrześcijańskiej edukacji medialnej.

Szerokie spektrum tematów podejmowanych przez ks. Wyszyńskiego ukazuje dobrze opracowana bibliografia jego publikacji dziennikarskich. Kilka wybranych i wymownych tytułów oddaje różnorodność tematów, które podejmował: *Rozwód a życie narodu, Ucieczka przed życiem. Samobójstwa, O szkołę dla nieletnich pracowników, Gdzie przyczyna. Katastrofy kolejowe, O kierunkach wychowania, Patryniactwo czy zaślepienie* itp. Wiele z tych tytułów nadal jest aktualnych.

Publikacja ma duże walory naukowe i dydaktyczne. To rzetelna kwerenda i sumienna analiza dziennikarskiej twórczości ks. Wyszyńskiego. Mam nadzieję, że sięgną po nią wszyscy, którym bliska jest postać Prymasa Tysiąclecia, studenci dziennikarstwa, dziennikarze, a przede wszystkim kapłani, którzy poszukują nowych dróg głoszenia Ewangelii.

Piotr Drzewiecki

Relacje rodzinne i społeczne w kulturze środkowoeuropejskiej i chińskiej, pod red. Dariusza Kroka, Dariusza Klejnowskiego-Różyckiego, RWUO Opole 2011, ss. 274.

Institut Nauk o Rodzinie na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego opublikował w serii *Człowiek – Rodzina – Społeczeństwo* pracę zbiorową *Relacje rodzinne i społeczne w kulturze środkowoeuropejskiej i chińskiej*, pod red. Dariusza Kroka i Dariusza Klejnowskiego-Różyckiego.

Można założyć, iż istotną przyczyną zauważenia podjętego problemu i powstania tej publikacji jest fundamentalna zasada wszelkiej egzystencji, która już dla starożytnych myślicieli stanowiła osnowę świata. Mianowicie – wszystko, co bytuje, podlega nieustannemu ruchowi, przemianom, ciągłej dynamice rozwoju. Owe przemiany dotyczą wszelkich wymiarów i płaszczyzn życia zarówno w perspektywie indywidualnej, jednostkowej, lokalnej, jak też w przestrzeni globalnej, światowej. Obok wielu istotnych i zasadniczych spraw świata i ludzi, które niewątpliwie w sposób zasadniczy wpływają na człowieka i stoją u podłoża konstytuowania się jego osobowości i charakteru są relacje rodzinne i społeczne. Są one jednym z najistotniejszych aspektów ludzkiego życia i dotyczą, bez wyjątku, wszystkich kultur świata. To właśnie kultura jest istotnym czynnikiem, który wpływa na charakter relacji rodzinnych i społecznych. Jako duchowe i materialne dziedzictwo dorobku

społeczeństwa zawiera ona charakterystyczne wzorce i normy postępowania, a także specyficzne uwarunkowania historyczne, oddziaływujące na myślenie, emocje i zachowania członków danego społeczeństwa. Zatem relacje rodzinne i społeczne są ze sobą koniecznościowo powiązane, wzajemnie na siebie oddziałują i warunkują.

Publikacja składa się z dwóch części. Pierwsza z nich zatytułowana *Rodzina* ukazuje przede wszystkim relacje mające miejsce w rodzinie widziane na gruncie kultury środkowoeuropejskiej i chińskiej. Druga część książki *Społeczeństwo* przedstawia owe relacje osobowe w odniesieniu do społeczeństwa, a zatem do znacznie szerszego kręgu osób niż ma to miejsce w rodzinie. Owe relacje także analizowane są w kontekście wspomnianych dwóch kręgów kulturowych.

Pierwszą część publikacji otwiera artykuł Honoraty Gorgoń, która stawia fundamentalne pytanie odnośnie do zjawiska masowych migracji ze wsi do miast chińskich – czy ów fakt stanowi szansę czy może raczej zagrożenie chińskiej rodziny i społeczeństwa? Autorka analizuje skalę tego zjawiska, jego historię, charakteryzuje populację migrantów, ich strukturę wiekową, płeć, potencjalne miejsca pracy, warunki zamieszkania, opiekę medyczną i ciągły brak jej prawnego uregulowania, opiekę socjalną i dostęp do edukacji. Stwierdza, iż szansą dla migrantów jest perspektywa lepszych warunków bytowych związanych z lepszymi zarobkami, możliwość przenoszenia w warunki wsi technologii i wiedzy z miasta, co sprawia, że życie na wsi staje się łatwiejsze. Ponadto migracja robotników jest ożywczą siłą napędową gospodarki chińskiej. Migranci, zaczynając inne życie w mieście, rozwijają swoje zdolności przedsiębiorcze, mają możliwość zdobycia ciekawej pracy. Obok szans istnieją także poważne zagrożenia dla rodziny i społeczeństwa. Migracja skutkuje brakiem stałego kontaktu z rodziną, często rozpadem więzi rodzinnych, Obserwuje się brak akceptacji nowego modelu funkcjonowania rodziny przez starsze pokolenie, ciężką sytuację kobiet, które po migracji męża muszą same prowadzić gospodarstwo domowe i wychowywać dzieci. Poza tym migranci mają wielki problem z własną tożsamością, doświadczają rozdarcia między przynależnością do miasta lub wsi. W mieście ciągle czują się jako obywatele drugiej kategorii, jako „obcy”, a w rodzinnej wsi są uznawani już za „miastowych”. Brak świadczeń i ubezpieczeń pracowników przy ogromnym odsetku trwałych uszkodzeń ciała, spowodowanych wypadkami przy pracy. Ponadto nadmierny przepływ ludności może w przyszłości spowodować wyludnienie wsi.

Rodowici chińscy mieszkańcy miast odbierają krytycznie napływową ludność jako problem, a migrantów obwiniają za to, że miasta stają się brudne, autobusy i pociągi są coraz bardziej zatłoczone, a kontakt z biednymi migrantami na stałe wpisuje się w miejski krajobraz, zaburzając dotychczasowy ład społeczny. Chińscy migranci zatem zdani sami na siebie, narażeni na wiele zagrożeń, muszą samodzielnie wypracować swoją pozycję w miastach. I choć trudom adaptacji do nowych warunków życia nie ma końca, to są gotowi zapłacić za to wysoką cenę, bo i tak w ostatecznym rozrachunku migracja jest bardziej perspektywiczna dla nich i ich dzieci niż trwanie na wsi.

W kolejnym artykule Liliana Hawrysz omawia znaczenie więzi rodzinnych w relacjach biznesowych, zwracając szczególną uwagę na rolę pokrewieństwa w decyzjach ekonomicznych i gospodarczych. Firmy rodzinne są najstarszymi sposobami prowadzenia działalności i jednym z fundamentów gospodarczego rozwoju Chin. Jednakże zarządzanie w przedsiębiorstwach rodzinnych jest często dużo bardziej skomplikowane niż w innych formach biznesowych. Powodem jest przeplatanie się więzów rodzinnych i stosunków handlowych, które nie zawsze są zrozumiałe przez członków rodziny, szczególnie tych najstarszych i najmłodszych. Rozumienie relacji rodzinnych jest różne w działalności biznesowej w różnych kulturach, podobnie jak i sposób ich postrzegania.

Jiang Huijuan i Xu Aiping analizują etykę rodzinną i małżeńską w społeczeństwach chińskich i zachodnioeuropejskich. Na gruncie poznania obydwu kultur, autorzy dochodzą do wniosku, że różnice w etyce rodzinnej i małżeńskiej między Chinami i krajami zachodnimi zostały ukształtowane pod znacznym wpływem myśli Konfucjusza w Chinach i tradycji chrześcijańskiej na Zachodzie. Chrześcijańskie idee i wartości utworzyły podstawę zachodnich społeczeństw, podczas gdy konfucjanizm stanowi, w znacznym stopniu, etyczną bazę współczesnego społeczeństwa chińskiego.

Poszanowanie i posłuszeństwo są warunkiem koniecznym do osiągnięcia harmonijnego życia między członkami rodziny chińskiej.

W następnym artykule Dariusz Krok dokonuje analizy psychologicznej funkcjonowania systemów rodzinnych w tradycjach polskich i chińskich w perspektywie koncepcji indywidualizm – kolektywizm. Autor stwierdza, że charakterystyczną cechą rodziny jest swoisty układ więzi wewnętrznych. Zależy on od różnych czynników biologicznych, psychologicznych, społecznych, socjokulturowych będących zarówno w samej rodzinie, jak i otaczającym środowisku. Przeszłe doświadczenia są przechowywane w różnego rodzaju tradycjach, zwyczajach, rolach, zasadach i aspiracjach, które są jednocześnie czynnikami regulującymi jej stosunek do zdarzeń bieżących. Historia i przeszłość rodziny, a także kontekst specyfiki systemu rodzinnego okazuje się niezwykle istotny w codziennym życiu. Indywidualizm – kolektywizm wskazuje na rolę, jaką przypisuje się w społeczeństwie jednostce i grupie. Kultury o orientacji indywidualistycznej przedkładają dobro jednostki nad dobro grupy, natomiast w kulturach kolektywistycznych dobro grupy jest przekładane nad dobro poszczególnych jednostek. Systemy rodzinne w tradycjach polskich i chińskich cechują się wieloma różnicami, które szczególnie widoczne są w perspektywie koncepcji indywidualizm – kolektywizm i wynikają z odrębnych wzorców i norm kulturowych, społecznych i historycznych.

Kolejny artykuł recenzowanej książki to praca dwóch autorów: Marka Jarosza i Michała Wiechetka pod tytułem *Postawy rodzicielskie a poziom kompetencji społecznych*. W nim ukazane są wyniki interesujących badań dotyczących środkowoeuropejskiego kręgu kulturowego, przeprowadzonych na studentach. Celem tych badań jest przedstawienie postaw matek i ojców, które mają wskazywać na psychologiczno-społeczne sposoby funkcjonowania współczesnych relacji rodzinnych. System rodzinny jest pierwszą przestrzenią doświadczania i budowania kompetencji w życiu społecznym. Relacje, jakie zachodzą pomiędzy członkami rodziny, odciskają swoje piętno na funkcjonowaniu dzieci. Zgodnie z założeniami systemowymi, każdy rodzaj interakcji w rodzinie odgrywa ważną rolę, jednak to, co zachodzi w relacji rodzice – dziecko, odgrywa często decydującą rolę. W psychologii ten typ odniesień był najczęściej określany jako postawy rodzicielskie, które definiowano jako względnie stały sposób odnoszenia się rodziców do dziecka. Kompetencje społeczne nabywane są w trakcie treningu społecznego. W związku z tym odpowiednia jego częstość oraz jakość prowadzi do wykształcenia odpowiednich umiejętności, które pozwolą człowiekowi dobrze funkcjonować w trakcie interakcji o charakterze społecznym. Wyniki badań przeprowadzonych przez autorów artykułu wskazują na doniosłą rolę rodziny w wychowaniu młodego człowieka. Rodzina pełni nie tylko funkcję opiekuńczą i ochronną, uczestniczy również w przekazywaniu wzorców zachowań, które pozwalają odnaleźć się jednostce w świecie oraz efektywnie w nim funkcjonować.

Artykuł Janusza Burzawy *Integracyjna rola Kościoła w rodzinie i grupach rówieśniczych zdemoralizowanej młodzieży* dotyczy kultury zachodniej w bardzo specyficznym jej aspekcie, który w Chinach słabo się zarysowuje. Chodzi o integracyjną rolę Kościoła katolickiego w rodzinie i grupach rówieśniczych zdemoralizowanej młodzieży. Kościół w Europie od początku swego istnienia pełnił także funkcje wychowawcze i integracyjne, silnie wpływając na różne grupy młodzieży. W swoim artykule autor stawia tezę, że w praktyce duszpasterskiej winno się zachęcać rodziców do czynnego udziału we wspólnotach religijnych, które umacniają wartość rodziny i małżeństwa oraz rozwijają ich potencjał wychowawczy, winno się także organizować profesjonalne poradnictwo rodzinne ukierunkowane na redukcję błędów wychowawczych oraz oferować pomoc w przełamywaniu rodzicielskiej bezradności. Dzięki udziałowi w młodzieżowych grupach religijnych nieletni mogą obserwować wzorce postępowania, zgodne z katolickimi zasadami życia społecznego i angażować się w prospołeczne formy aktywności. Te formy działań stymulują pozytywny rozwój młodzieży zdemoralizowanej i konstruktywne zmiany w ich rodzinnym środowisku.

W kolejnym artykule Andrej Filipek precyzyjnie analizuje obraz katolickiej rodziny na Słowacji, wskazując na czynniki i uwarunkowania wpływające na jej obecny stan i rozwój. Natomiast Katarzyna Mazur-Kajta omawia kulturowe i historyczne warunki rodziny chińskiej, akcentując jej silne zakorze-

nienie w strukturach społecznych Chin i rolę więzów krwi. Na przestrzeni historii chińskie rodziny decydowały nie tylko o sprawach swoich członków, ale również o sprawach politycznych i ekonomicznych kraju. Pomimo procesu globalizacji chińskie rodziny nie utraciły swojego rodzinnego charakteru, lecz wciąż pozostają źródłem stabilizacji i oparcia dla swoich członków i społeczeństwa.

Dariusz Krok i Monika Murlowska w artykule *Komunikacja interpersonalna między małżonkami a poziom satysfakcji z małżeństwa* prezentują, na podstawie wyników przeprowadzonych badań empirycznych, zależność satysfakcji z małżeństwa z umiejętnością i praktykowaniem komunikacji interpersonalnej między małżonkami. W artykule wykazują, że dojrzałe wzorce komunikacji małżeńskiej mogą stać się źródłem wielu pozytywnych doświadczeń, które przekładają się na ogólny poziom zadowolenia z życia małżonków. Komunikacja w małżeństwie jest zagadnieniem kluczowym, ponieważ stosunki międzyludzkie opierają się w bardzo wielkim stopniu na stałym przepływie informacji. Jeśli jest jasny i klarowny, to szansa na rozwiązanie przejściowych problemów jest o wiele większa niż w sytuacjach nieustannych niejasności, gdy trudno zrozumieć, co stanowi przyczynę sporu i jakie efekty pragną małżonkowie uzyskać poprzez jego rozwiązanie.

Artykuł Pawła Landwójtowicza *Wybrane cechy współczesnej relacji małżeńskiej w kulturze zachodnioeuropejskiej* zamyka pierwszą część recenzowanej publikacji poświęconej rodzinie. Autor w interesującym sposób przeanalizował i zaprezentował te cechy relacji małżeńskiej, które zwiększają poczucie bezpieczeństwa, akceptacji i wzajemnego wsparcia, nadają życiu poczucie szczęścia i wyzwalają ludzką aktywność. Prawidłowa komunikacja buduje zaufanie i przyjacielskie nastawienie. Postawa życzliwości, będąca następstwem empatii, przyczynia się do usuwania niechęci, rozładowywania napięć, wpływa na podejmowanie szczerych rozmów, komunikowanie zarówno pozytywnych, jak i negatywnych uczuć.

Druga część omawianej książki nosi tytuł *Spoleczeństwo*, przedstawia relacje osobowe w odniesieniu do społeczeństwa, czyli do znacznie szerszego kręgu osób niż w rodzinie. Owe relacje także analizowane są w kontekście wspomnianych dwóch kręgów kulturowych. Tę część otwiera artykuł Kornelii Polek-Duraj zatytułowany *Znaczenie warunków pracy dla aspektów jakości życia społeczeństwa*. Celem artykułu jest zaprezentowanie i określenie warunków pracy, jakości życia, korelacji między nimi w społeczeństwach zachodnich oraz etyki pracy i jej związków z realiami rozwoju ekonomicznego. Istotne w społeczeństwie jest zapewnienie dobrych warunków pracy, stwierdza autorka. Nieodpowiednie lub uciążliwe warunki pracy, takie, jak: nadmiernie ciężka praca, przesadny hałas, złe oświetlenie, nieodpowiednie wykorzystanie urządzeń, praca w godzinach nadliczbowych, brak szkoleń i słabe warunki społeczne mają negatywny wpływ na zdrowie i życie prywatne pracowników. Szkodliwe czynniki w środowisku pracy mogą wywoływać liczne negatywne konsekwencje. Do najczęściej wymienianych należą stres, wypalenie zawodowe, zmęczenie, niższa wydajność pracowników i choroby zawodowe. W wyniku wyżej wspomnianych problemów pojawia się brak pełnego zaangażowania do pracy, jak również niemożność identyfikowania się z polityką przedsiębiorstwa, co negatywnie wpływa na jakość produkcji. Wszelkie działania w dziedzinie poprawy warunków pracy i w konsekwencji jakości życia mają istotne znaczenie dla życia i zdrowia społecznego. Znaczącym elementem jest również zapewnienie równowagi między pracą i życiem, co pozytywnie wpływa na jakość życia.

Dariusz Klejnowski-Różycki w swoim artykule *Qi, ruach, pneuma jako podstawowe kategorie antropologii chińskiej i europejskiej* zwraca uwagę na znaczenie antropologii, czyli odpowiedzi na pytania: Kim jest człowiek? Jakie siły kierują człowiekiem w jego najgłębszej strukturze? Odpowiedzi na te pytania implikują zarówno wizję rodziny, jak i społeczeństwa. Autor zwraca uwagę na pierwiastek duchowy, który zarówno występuje w europejskiej, tradycyjnej wizji człowieka, wyrosłej z greckiej filozofii i judeochrześcijańskich przekonań religijnych, jak i w chińskiej kulturze, i jest energią wspólną dla całego kosmosu. Kategorią, która jest pod wieloma względami interesująca i na bazie której można budować pewną wspólną wizję świata, jest „duch”. W kulturze europejskiej duch–dusza zazwyczaj kojarzona jest z tą częścią człowieka, która jest trwała, nieśmiertelna.

W kulturze chińskiej natomiast jest jednym z najbardziej przemiennych pojęć: duch przenika wszystko, wszystkiemu nadaje kierunek, ożywia, daje energię. W szczegółach te kategorie jednak różnią się. W kulturze europejskiej słowa dusza–duch są w opozycji do słów ciało–materia, czyli dusza–duch jest niecielesne i niematerialne. To jest zasadnicza różnica w stosunku do pojęcia chińskiego ducha, który niekoniecznie musi być niematerialny.

Kolejny artykuł to Jana Koniora *Misja i rola kobiety w kulturze chrześcijańskiej, judaistycznej, japońskiej i chińskiej*. Autor korzysta z całego bogactwa tekstów religijnych, które mają silny wpływ na kulturę oraz poczucie tożsamości kobiet zarówno w Europie, jak i Azji. Kobiety w Chinach, w Japonii, Korei, generalnie w Azji, nigdy nie odgrywały i nadal nie odgrywają roli pierwszoplanowej. Raczej spełniały rolę podrzędną, niezależnie od zajmowanych szczebli w karierze państwowej. Kobieta wychowana w kulturze świata chrześcijańskiego coraz bardziej odchodzi lub już odeszła, szczególnie w obszarze świata zachodniego, od tradycyjnych form życia i nakazów religijnych. Dzisiejsze kobiety mogą realizować wszelakie zainteresowania i role, jednak i tak przegrywiają z mężczyznami, jeśli chodzi o zajmowane stanowiska.

Interesującym zagadnieniem badawczym jest praca Yang Yun, która przedstawia rzadko omawiany problem nominalnych małżeństw wśród chińskich homoseksualistów. Jeszcze niedawno był to temat tabu, dzisiaj w dobie demokratyzacji i zmiany wzorców kulturowych i etycznych zyskuje coraz większe spektrum zainteresowania. W Chinach jest duża populacja homoseksualna. Homoseksualiści zmuszeni przez ciśnienie prądów społecznych i kulturalnych muszą ukrywać swoją orientację seksualną i wybierać ślub z osobami heteroseksualnymi. W ostatnich latach małżeństwa nominalne wśród homoseksualistów stają się coraz bardziej popularne. Aby wytrzymać naciski zewnętrzne, kobiety i mężczyźni o orientacji homoseksualnej pomagają sobie nawzajem budować małżeństwa nominalne. Wraz z dywersyfikacją społeczeństwa chińskiego młode pokolenie staje się coraz bardziej otwarte, przez co cywilne formy życia homoseksualistów wykazują tendencję do zmian.

Autorem kolejnego artykułu zatytułowanego *Chińskie społeczeństwo w dobie modernizacji. Zarys problemów i wyzwań* jest Dominik Mierzejewski. W swojej pracy skupia się na problemach starzenia się społeczeństwa, co skutkuje wielkimi kłopotami w sferze systemu ubezpieczeń społecznych. Autor podejmuje zagadnienie rozwarstwienia społecznego, które głównie zarysowuje się między chińską wsią i miastem; rozpadu rodzin, którego powodem jest zmieniająca się struktura społeczna i wzrost zamożności. Autor sygnalizuje również, że wyzwanie, przed którym stoi chińskie społeczeństwo, to problem samobójstw. Zmiany, jakie nastąpiły w Chinach, spowodowały wzrost samobójstw wśród młodzieży. Znane z Japonii „zbiorowe samobójstwa” mogą stać się rzeczywistością w Państwie Środka. Już teraz co roku odbiera sobie życie ok. 300 tys. osób, z czego największą grupę wiekową stanowią młodzi ludzie między 15. a 34. rokiem życia. W konkluzji autor stwierdza, że nowe zjawiska kulturowe nie korelują z tradycyjnymi wartościami chińskimi, niszczą je, podważają ich sens, a przez to rodzą konflikty i wiele problemów.

Artykuł autorstwa Józefa Króla i Alicji Żak-Łukus *Wpływ nieobecności ojca w psychospołecznym rozwoju dziecka na samoocenę i agresję* ukazuje, jak nie do przecenienia jest rola pełnej rodziny w rozwoju i wychowaniu dziecka, ponieważ kształtowanie osobowości dziecka dokonuje się za sprawą zarówno matki, jak i ojca. W artykule przedstawiono zagadnienia związane z wpływem, jaki wywiera ojciec na rozwój i wychowanie dziecka, sformułowano i omówiono definicję samooceny i agresji, przedstawiono badania zależności między ojcostwem a samooceną i agresją. Autorzy stwierdzają, że dzieci, które pozbawione są w procesie wychowawczym opieki ojca, mają trudniejsze dzieciństwo, trudniej jest im zaakceptować siebie, ułożyć satysfakcjonujące relacje, wnoszą mniej konstruktywnych wzorców działania. Poziom samooceny ma decydujący wpływ na funkcjonowanie jednostki. Samoocena zaś wpływa na stosunek jednostki do napotykaných trudności, obejmuje zwłaszcza sposób reagowania na nie. Przyczynia się do subiektywnego zmniejszenia lub powiększenia występujących trudności. Ponadto samoocena wpływa na budowanie wiary w siebie i własne możliwości, dlatego jest niezwykle ważnym aspektem osobowości. Wiara w siebie łączy

się z pozytywną i wysoką oceną swoich możliwości. Natomiast brak wiary w siebie jest równoznaczny z niedocenianiem siebie. Na kształtowanie się poziomu samooceny ma wpływ wiele czynników, m.in. środowisko wychowawcze. Wiele badań wskazuje na związek samooceny z obecnością czy brakiem ojca w procesie wychowania dziecka.

Rajmund Porada jest autorem artykułu zatytułowanego *Relaks i odpoczynek w perspektywie ekoteologicznej*. Ukazuje w nim, iż ekologia inspirowana, teologiczną wizją człowieka jako Bożego stworzenia, pragnie uwrażliwić na potrzebę ochrony „wewnętrznego” środowiska człowieka, które wymaga takiej samej troski, jak zewnętrzne środowisko życia człowieka. Nie można pozostać obojętnym wobec niszczenia przez człowieka samego siebie. Ekoteologia w szczególnie sposób zwraca uwagę na podstawową wartość życia i traktowanie środowiska społeczno-przyrodniczego jako wspólnego dobra. Odpoczynek winien przyczyniać się do humanizacji ludzkiego życia w wymiarze zarówno jednostkowym, jak i społecznym.

Omawianą publikację zamyka artykuł Stankomira Nicieii *Kiedy budzi się gigant: zmiana we współczesnym myśleniu zachodnim o Chinach i kulturze chińskiej*. Autor ukazuje zmiany we współczesnym myśleniu Zachodu o Chinach i kulturze chińskiej, które nastąpiły w ostatnich dekadach. Zmiany te w dużej mierze są wynikiem rewolucji informatycznej i masowego dostępu do mediów.

Celem niniejszej publikacji jest merytoryczne i możliwie szerokie naukowe spojrzenie na specyfikę relacji rodzinnych i społecznych w kulturach środkowoeuropejskiej i chińskiej. W obecnym świecie dynamicznie rozwijających się procesów globalizacyjnych wzajemne poznawanie się kultur jest koniecznym warunkiem, który umożliwi wymianę myśli i poglądów na wiele istotnych tematów. Zarówno kultura środkowoeuropejska, jak i chińska, chociaż bazują na odmiennych uwarunkowaniach historycznych i społecznych, stanowią doskonałe pole badawcze analiz socjologicznych, antropologicznych i psychologicznych. Poszukiwanie różnic, ale i podobieństw w zakresie relacji rodzinnych i społecznych, stanowi główny problem badawczy niniejszej książki. Takie ujęcie problematyki oferuje z jednej strony możliwość kompleksowego spojrzenia na system rodzinny i społeczny, a z drugiej – umożliwi precyzyjne i przejrzyste poznanie czynników warunkujących funkcjonowanie obydwóch systemów. Chociaż ta publikacja nie wyczerpująca bogactwa kulturowego i społecznego krajów Środkowej Europy i Chin, to jednak stanowi impuls do dalszego rozwijania badań naukowych w tym zakresie.

ks. Andrzej Perzyński

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Warszawa

Harun Yahya, *L'atlas de la création*, Edition Global, Istambuł 2007.

Pisząc recenzję tej książki, z konieczności trzeba wejść w pole ogromnej, zwłaszcza w XX w. rozreklamowanej medialnie na cały świat dyskusji na temat ewolucji oraz kreacjonizmu. Często dyskusja ta polaryzuje się na dwóch biegunach: biegunie nowoczesnych nauk szczegółowych, w ramach których głosi się ateistyczną teorię ewolucji na czele z teorią K. Darwina oraz drugim przeciwstawnym biegunie wiary, gdzie utrzymuje się stanowisko kreacjonizmu, który zakłada istnienie Boga jako stwórcy i źródło istnienia świata. Istnieją oczywiście także różne stanowiska pośrednie. Autor książki, osoba wierząca, muzułmanin otwarty na wartości chrześcijańskie, osobę Jezusa i Jego nauczanie, stara się nakreślić drogę, która promuje kreacjonizm, a jednocześnie obnaża wiele słabych czy wręcz nieracjonalnych punktów ateistycznej teorii ewolucji. Przed rozpoczęciem prezentacji merytorycznych argumentów zawartych w książce wydanej w sposób zupełnie wyjątkowy, zasadnym będzie przybliżenie postaci samego Autora. Urodził się on w 1956 r. w Ankarze, ukończył Wydział Sztuk Pięknych na Mimar Sinan University i filozofię w Istanbul University. Jego liczne publikacje od 1980 r. dotyczą